

DE
NATIONALE
OPERA

KOPERNIKUS

CLAUDE VIVIER

NATIONALE OPERA & BALLET

De Nationale Opera presenteert in het kader van talentontwikkeling

KOPERNIKUS

Nieuwe productie

Claude Vivier
1948-1983

Opéra rituel de mort en deux parties

Libretto
Claude Vivier

Wereldpremière
8 mei 1980
Monument National, Montréal

Première
15 april 2014

Volgende voorstellingen
16, 18, 19 april 2014
20.00 uur
Boekmanzaal Stadhuis Amsterdam

De voorstelling duurt circa 1 uur en 10 minuten, zonder pauze.

De opera wordt in het Frans en in fantasietaal gezongen, Nederlands en Engels boventiteld.

Inleidingen

door Bart Hermans

Plaats

Entresol direct naast de Boekmanzaal boven het Theatercafe

Tijd

19.15 uur

Lengte

30 minuten

Toegang

gratis op vertoon van een plaatsbewijs voor de voorstelling van die dag

Met steun van de Vereniging Vrienden van De Nationale Opera.

Decors, kostuums en rekwisieten, pruiken, grime, belichting, geluids- en toneeltechniek vervaardigd en verzorgd door De Techniek van Nationale Opera & Ballet.

Europees partner

C/M/S'

Law.Tax

Muzikale en artistieke leiding

Romain Bischoff

Assistent-dirigent

Jamie Man

Regie

Marcel Sijm

Decor

Sarah Nixon

Janne Sterke

Kostuums

Esmée Thomassen

Licht

Calle de Hoog

Bewegingscoach

Miguel Ángel Gaspar

Coloratuursopraan

Katharine Dain

Sopraan

Éléonore Lemaire

Mezzosopraan

Aurélie Franck

Alt

Marine Fribourg

Baryton-martin

Jussi Lehtipuu

Bariton

Jon Stainsby

Bas

Maciej Straburzynski

Agni

Claudia Veltman (15, 16 april)

Marco van 't Oever (18, 19 april)

Viool

Isa Goldschmeding

Hobo

Arthur Klaassens

Klarinet

Jasper Grijpink

Daniel Boeke

Basklarinet

Tomasz Zymła

Trompet

Willemien van der Stelt

Trombone

Joost Geevers

In samenwerking met

VOCAALLAB

Nederlandse Orkest- en

Ensemble-Academie (NJO)

Meesteropleiding Coupeur

De Nationale Opera bedankt

voor de productie:

Muziekschool Waterland

Theaterschool Amsterdam.

KORTE INHOUD

In een plaats en een tijd buiten de onze proberen veertien pelgrims Agni via rituelen naar een nieuwe plek te brengen. Door zieners uit vorige tijden op te roepen, waaronder Kopernikus en mede-astrologen, Mozart, Tristan en Isolde, de Mayaanse Heer der Wateren en de tovenaars Merlijn brengen zij Agni naar een plek waar liefde heerst, de dood zacht is en Agni op kan gaan in het universum.

Deel 1

Agni vindt zichzelf in een wereld buiten de onze, waar 'pelgrims van het tijdloze' verschillende talen spreken. Soms wordt er in het Frans gesproken maar de meeste andere talen verstaat Agni niet.

De ceremoniemeester van het ritueel verwelkomt Agni in het rijk der transformatie. Hij vraagt Agni niet bang te zijn: de dood zal langzaam komen, zachtmoedig als een moeder. Merlijn wil een lied uit Agni's land horen. De pelgrims nemen deze taak over en zingen het in een vreemde taal. Eerst is het lieflijk, maar dan blijkt dat er ook andere kleuren in zitten.

De pelgrims introduceren zichzelf als de reizigers tussen de verschillende werelden. Ze hebben het lastig om niet weg te vallen in Energieloosheid. Zij roepen zieners van alle eeuwen op en worden door hen bezeten. Zo komen uit hun monden de teksten van astrologen en andere karakters uit vorige tijden. Een cryptische stem blijft over, die zich afvraagt of de lang verwachte prins ooit zal komen. Wel zullen ze ooit God zien.

Als volgende stap zal iedereen naamloos worden en opgaan in het universum. Agni begrijpt dat dit geen droom is, maar dat alles echt gebeurt.

Deel 2

De pelgrims vragen de poorten te openen naar denkbeeldige werelden zodat visio-nairen als Mozart en Merlijn weer terug kunnen komen, de tijd weer zal leven en de speelsheid terug zal keren.

We horen het tragische roepen van Tristan en Isolde. Een figuur die op König Marke lijkt, stelt Agni gerust en adviseert, ondanks het lijden van deze geliefden, toch in de liefde te blijven geloven.

Agni ontmoet de Heer der Wateren van de Maya's. Deze wateren bevatten alle werelden en alle ooit gedachte filosofieën. We horen monniken die abstracte rituelen uitvoeren; tijden lopen door elkaar. Agni ziet Mozart en stelt hem zowel naïeve als diepzinnige vragen over muziek in het buitentijdse. Mozart vraagt Agni zich over te geven aan de muziek van Orion en aan mystieke harmonieën. Als in een scène uit *Die Zauberflöte* verleiden de zangers Agni om die nieuwe wereld te betreden.

De pelgrims wijzen Agni op het opgaan van de hemel en op de Kerstster. Namen van sterren en biografieën van astrologen worden geciteerd.

Agni verdwijnt om op te gaan in het universum.

Marcel Sijm

SYNOPSIS

In a place and time beyond our own, fourteen pilgrims employ rituals in their attempt to convey Agni to a new place. Invoking prophets from former times, including Copernicus and fellow astrologists, Mozart, Tristan and Isolde, the Mayan Master of the Waters and the sorcerer Merlin, they bring Agni to a place where love thrives and death is gentle. Here, Agni can be absorbed into the universe.

Part 1

Agni finds herself/himself in a world beyond our own, where 'timeless pilgrims' speak in various tongues. Sometimes they speak French but mostly Agni finds their speech unintelligible.

The ritual's master of ceremonies welcomes Agni to the realm of transfiguration. He tells Agni not to be afraid; death will come gradually, as gently as a mother.

Merlin wants to hear a song from Agni's homeland. The pilgrims assume this task and sing it in a strange language. At first it is soothing, but then it becomes apparent that Agni's song has other hues.

The pilgrims introduce themselves as travellers between different worlds. For them, it is a struggle not to slip into lethargy. They evoke prophets from all ages, and are possessed by them. Accordingly, the words of astrologists and others from former times come out of their mouths. At the end, one cryptic voice remains; in a mythical language it wonders if the

long-awaited prince will ever come. They will, however, eventually see God.

In the next stage, everyone will become nameless and dematerialize into the universe. Agni realizes that this is not a dream, but reality.

Part 2

The pilgrims request that the ports to imaginary worlds be opened, so as to admit visionaries like Mozart and Merlin anew; time will be revived and playfulness will return.

We hear the tragic cries of Tristan and Isolde. A figure resembling King Marke comforts and advises Agni to keep believing in love, despite the suffering of these lovers.

Agni meets the Mayan Master of the Waters. These waters contain all known worlds and philosophies. We hear monks carry out abstract rituals; timeframes crisscross one another. Agni sees Mozart and asks him both naïve and profound questions about music in the realm of timelessness. Mozart tells Agni to yield to the music of Orion and to mystic harmonies. As in a scene from *Die Zauberflöte*, the singers persuade Agni to enter into that new world.

The pilgrims point out to Agni the opening of the heavens. They recite the names of stars and the biographies of astrologers.

Agni dematerializes into the universe.

Translation: Jonathan Reeder

EINDE VAN EEN ZOEKTOCHT

Het leven van een scheppend kunstenaar moet in volmaakte harmonie meevibreren met de vaak onbegrijpelijke kosmische wetten. De kunstenaar moet zijn visies op het universum vertalen – hij ziet niet mét zijn ogen maar door zijn ogen heen. Elke vervorming van de visie zal monsterlijke trekken aannemen. Hij dient zijn kosmische, aardse en menselijke coördinaten volstrekt te aanvaarden. Als product van een aarde, een land en een cultuur, is hij niet anders dan hun nederige vertegenwoordiger. Als ik een compositie of een deel van een compositie af heb, komt bij mij altijd de volgende vraag op: 'Had ik hetzelfde gevoel als met Kerstmis?' Zo ja, dan ben ik tevreden over mijn werk, zo nee, dan verscheur ik het en begin opnieuw.

Er is een rechtstreeks verband met mijn kinderjaren: toen ik op mijn zesde wist dat ik geen vader of moeder had, ontstond voor mij door die wetenschap een droomwereld; ik gaf naar geloven vorm aan mijn eigen herkomst, sprak zogenaamd vreemde talen. Aan de realiteit waarin ik verkeerde, had ik helaas een zware dobber. Daarin kreeg ik geen gelegenheid om te dromen van schitterende landen en sprookjesprinsessen; de werkelijkheid bood mij niets anders dan geweld en kleingeestigheid.

Daarna brak in mijn leven de grote mystieke periode aan; ik ontdekte dat mijn lijden eindelijk zin had, dat mijn echte moeder moest lijken op de Maagd Maria. Mijn gevoelsleven werd verfijnder en steeds meer trok ik een sluier om me heen;

eindelijk was ik beschermd. Een lange periode in het juvenaat en in het postulaat. Daar ontdekte ik de vriendschappelijke liefde, en mijn gevoel kon zich er vrijer uiten. Uit die tijd dateert mijn ontmoeting met de muziek, tijdens een nachtmis. Mijn hele leven zou erdoor veranderen. Onbewust had ik het ideale instrument gevonden om uitdrukking te geven aan mijn zoeken naar zuiverheid, en ik had zelfs voor de rest van mijn leven een bestaansreden gevonden.

Claude Vivier

Vertaald door Jeanne Holierhoek

CLAUDE VIVIER (1948) studeerde van 1967 tot 1971 aan het Conservatorium van Montréal bij Gilles Tremblay, waarna hij met een studiebeurs van de Conseil des Arts du Canada naar Europa vertrok. Eerst studeerde hij aan het Instituut voor Sonologie in Utrecht, vervolgens in Keulen bij Hans Ulrich Humpert en Karlheinz Stockhausen. Vanaf 1974, na zijn terugkeer in Canada, doceerde hij enige tijd aan de Universiteit van Ottawa en kreeg hij diverse compositieopdrachten. In 1976 maakte hij een reis door Azië en bezocht onder meer Japan, Bali en de Iraanse stad Shiraz. In 1982 verhuisde hij, opnieuw met een beurs van de Conseil des Arts, naar Parijs om aan een opera over Tsjaikovski te werken. In maart 1983 werd hij in Parijs vermoord.

KOPERNIKUS EN JONG TALENT

Kopernikus was het eerste werk dat ik van Claude Vivier hoorde. Hij bleek daarin een uiterst individuele componist te zijn, die onschuld en ervaring combineerde – zowel in de muzikale taal waarvan hij zich bediende als in de onderwerpen van de opera en in de manier waarop hij die weergaf.

Ik had het voorrecht om dit stuk tweemaal te mogen regisseren: eenmaal in Londen, in een sombere enscenering en eenmaal in Amsterdam, in een licht en speels concept, dat diametraal tegengesteld was aan de eerste versie. Deze ervaringen leerden mij de rijkdom van deze prachtige opera op volle waarde te schatten.

Het is voor mij bijzonder spannend om *Kopernikus* in een nieuwe interpretatie weer tot leven te zien komen. Dankzij Romain Bischoff en Marcel Sijm nodigt een getalenteerde groep zangers, instrumentalisten en ontwerpers ons uit om de mysteries van deze magische partituur mee te maken. Claude Vivier schreef dit werk voor jonge mensen. De boodschap ervan is heel diep, zoals elk muziekstuk dat Vivier heeft gecomponeerd.

Leren, beleven en dromen vormen de basis voor het creëren. Dat is waar het om draait in dit project. Moge het deuren openen en ons inspireren om onszelf en anderen beter te begrijpen dan tot nu toe.

Het is de eerste productie die De Nationale Opera creëert voor haar nieuwe afdeling Talentontwikkeling. Voor jonge

zangers is *Kopernikus* ideaal, omdat je er een ensemble van zeven verschillende stemmen voor nodig hebt, plus zeven instrumentalisten. Het stuk laat een complete kosmos zien en vergt een intiem groepsgevoel, dat al deze jonge kunstenaars proberen over te brengen en dat ze hopelijk zullen kunnen vasthouden voor de toekomst.

Pierre Audi

Vertaald door Frits Vliegenthart

WAAROM KOPERNIKUS?

Is zo'n onbekende en complexe opera als Kopernikus wel geschikt voor talentontwikkeling? Had een grote operaklassieker niet meer voor de hand gelegen?

Voor ons niet. Muziektheaterhuis VOCAALLAB heeft altijd ruimte gezocht voor jonge zangers om zich te bekwamen in hedendaagse muziek. Wij geloven dat nieuwe composities dezelfde toewijding verdienen als het bekende repertoire. De Nationale Opera biedt nu een geweldig platform om een haarscherpe *Kopernikus* te maken met een internationale cast van veelbelovende jonge zangers.

Van de nieuwe generatie zangers en instrumentalisten wordt verwacht dat ze veelzijdige en uitmuntende 'performers' zijn, die zich waar nodig kunnen opwerpen als medecreators. Viviers *Kopernikus* geeft jonge musici een schat aan mogelijkheden om zich te ontplooiën tot dit type performer.

Het is een grote uitdaging om Viviers noten niet alleen correct te zingen, maar ook zó te brengen dat ze de toeschouwer in het hart raken. Wat *Kopernikus* bijzonder prikkelend maakt, is dat de zangpartijen niet zijn ingebed in een helder dramatisch verhaal. De theatrale zeggingskracht van de opera berust dus minder op het libretto en des te sterker op de lijfelijke 'performance' van de zangers. Ook van de instrumentalisten wordt gevraagd dat zij zich mengen in de actie op het toneel; samen met de zangers moeten zij gestalte geven aan de geheimzinnige

droomwereld die Vivier voorzag. Doordat er evenveel zangers als instrumentalisten op het podium staan en er geen onderscheid is tussen hoofd- en bijrollen, is *Kopernikus* echt een ensemblestuk, waarin alle performers de kans krijgen te excelleren. Gedegen begeleiding is daarbij uiteraard een vereiste. Daarom is bij deze productie zowel een regisseur als een bewegingscoach betrokken.

In onze hoogtechnologische wereld wordt het theater meer en meer een plek van fysieke intimiteit. Wil de opera in de eenentwintigste eeuw een genre van betekenis blijven, dan moet hij gedragen worden door uitvoerenden die het publiek met instrument, stem én lichaam in hun ban weten te brengen.

Romain Bischoff en Wout van Tongeren,
VOCAALLAB

DE KOSMOS VAN KOPERNIKUS

Kopernikus is een zeer spiritueel stuk. Het gaat voor mij over het leven na de dood. Met behulp van rituelen moet de ziel van een mens die overleden is in een andere wereld terecht komen. De hoofdfiguur in de opera is Agni. Haar/hem (we hebben twee bezettingen: een meisje en een jongen) overkomt dit alles. Met behulp van pelgrims moet Agni die rituelen doorlopen om op die manier na de dood de andere wereld te bereiken. In mijn visie is Agni een kind dat op de grens naar de volwassenheid staat. Maar de vraag is natuurlijk hoe reëel dit allemaal is. Bestaan de pelgrims van het tijdloze, zoals ze zichzelf noemen, daadwerkelijk? Zijn het mensen? Ze hebben stemmen en natuurlijk worden ze door mensen vertegenwoordigd. Maar er is sprake van een totaal andere wereld.

Daarbij komt het feit dat de componist en librettist Claude Vivier een *langue trouvée* hanteert, een verzonden taal. We komen in het stuk wel een soort ceremoniemeester tegen die bepaalde zinnen in het Frans zegt, om aan te geven waar het volgende gedeelte over gaat, maar verder is het niet echt een lineair verhaal. Op deze manier wordt een bijzondere muzikaliteit bereikt die je veel mogelijkheden biedt. Maar het is nooit alleen op een bepaalde inhoud gericht. En er wordt ook niet geprobeerd om iets uit te leggen. Vivier verzint zijn eigen klankbeeld en gebruikt hiervoor alles wat dit waar kan maken.

Hierin is ook de verwantschap met de titel *Kopernikus* te zoeken, de astronoom

die de bewegingen van de planeten heeft onderzocht. De wereld waarin we ons in dit stuk bewegen, is een kosmos. De *langue trouvée* is daarbij een hulpmiddel om ons mee te nemen naar deze spirituele wereld. Alle talen moeten daar mogelijk zijn. En je moet ook zonder taal daar kunnen communiceren. Vivier gaat zelfs zo ver dat hij soms een soort gebarentaal voor de zangers voorschrijft.

Muziek

Muzikaal heeft Vivier zich hier een beetje gericht naar de Franse stroming van de 'spectrale muziek', een harmonisch gezien heel rijke muziek, die klankkleuren mogelijk maakt zonder al te duidelijk de manier van het produceren van deze klanken aan te geven. De tonen staan precies vast maar in de manier hoe je ze vormgeeft zit heel veel ruimte: hoe je ze kleurt, wat je met je handen als hulpmiddel doet, hoe snel je ze laat vibreren et cetera.

In de voorstelling laat ik ook de instrumentalisten opkomen. Ze moeten alles uit hun hoofd kunnen spelen. Dit is een idee dat ik heb overgenomen van Pierre Audi, die het bij zijn eigen productie van het stuk in 2000 ook zo heeft gedaan. Maar ik wil dit nog verder uitwerken, ik wil duidelijk maken dat de musici gelijkwaardig zijn aan de zangers. De instrumentalisten doen feitelijk hetzelfde als de zangers met hun stem, vooral waar het om een fantasietaal gaat. Ze maken met hun instrumenten net zo geluiden als de zangers.

De ruimte

In de mise-en-scène probeer ik de acteurs niet te individualistisch te maken. De pelgrims zijn eerder entiteiten in een andere wereld. In een heel concrete ruimte wilde ik een omgeving scheppen als of men zich in een tijdsvacuüm bevindt. Een wereld, die niet van deze wereld is, ergens in het heelal. Dit in de Boekmanzaal te bereiken heeft veel gevegd van mijn fantasie en van die van mijn jonge ontwerpers. Maar elk moment in de muziek en in het verhaal vraagt het uiterste van je als maker en als performer. Soms dacht ik: mijn fantasie reikt niet ver genoeg voor dit stuk. Alles is hier anders dan in alle andere opera's. De grootste stap die ik voor me zelf gezet heb was, dat ik samen ging werken met een bewegingscoach, Miguel Ángel Gaspar. Ook al heeft hij een totaal andere werkwijze dan ik, het is na veel gesprekken een heel nauwe samenwerking geworden. Ik zocht bewust naar een andere bewegingstaal, daarom was voor mij deze stap nodig. Iets te vinden en uit te drukken wat van een andere orde is, is erg moeilijk: We zijn toch van deze wereld en hebben alle beperkingen. We zijn hier, we zijn in de Boekmanzaal, er is de zwaartekracht, we hebben stemmen, we moeten de instrumenten vasthouden, maar we wilden zoeken naar een manier van bewegen die we niet kenden.

Het stuk is niet absurdistisch, eerder ernstig en van grote poëzie. Voor mij als regisseur was dit een nieuwe uitdaging,

want meestal word ik gevraagd voor wilde, gekke of komische stukken. Maar steeds als er nu over een passage wordt gezegd: dit is komisch, wijs ik het af. Er zit wel een lichtheid in het stuk, maar het is niet grappig.

Jong talent

Ik ben blij dit stuk met jonge mensen te kunnen maken. Dit project wordt gerealiseerd in het kader van Talentontwikkeling van De Nationale Opera. In mijn artistieke keuzes was ik tamelijk vrij omdat je er niet echt een paradepaardje voor zangers van kunt maken. En ik kon kiezen wie de beste mensen hiervoor zijn. Ik vroeg me af hoe ik de jonge mensen hier het beste mee verder kon helpen. Als je op deze manier het werkproces instapt, heb je meer vrijheid in je keuzes en het brengt je veel beter naar nieuwe en frisse artistieke ingangen. Dit is nu mijn vierde project met jonge mensen. Alle hebben een eigen gezicht gekregen en waren artistiek gezien super interessant. Ik wil altijd een stuk zijn waarde geven. Maar dat kan alleen als de mensen met wie je samenwerkt dat ook zelf op hun meest creatieve manier doen. Ook al werk je met jong talent, bij dit soort stukken ga je nog meer dan bij gewoon repertoire op hun professionaliteit leunen omdat zij het moeten ontwikkelen. Op die manier krijg je dan artistiek gezien ook een veel rijker resultaat.

Marcel Sijm

ARTISTIEK TEAM EN CAST

Daniel Boeke, Aurélie Franck, Tomasz Zymła, Katharine Dain, Jon Stainsby, Marine Franck, Jussi Lehtipuu, Joost Geevers, Marco van 't Oever, Isa Goldschmeding, Éléonore Lemaire, Jasper Grijpink, Marcel Sijm, Claudia Veltman, Arthur Klaassens, Jamie Man, Janne Sterke, Sarah Nixon, Jordy Oostrik, Esmée Thomassen, Romain Bischoff, Willemien van der Stelt, Miguel Àngel Gaspar, Maciej Straburzynski.

ROMAIN BISCHOFF (muzikale en artistieke leiding) bouwde als bas-bariton en dirigent een internationale carrière op. Binnen **VOCAALLAB** ontwikkelde hij zich verder als theatermaker. Recentelijk regisseerde hij samen met Marco Gerris (ISH) de cross-overvoorstelling *DJ MOZ'ART*. In de zomer van 2014 volgt *Woyzeck – een waanopera* in samenwerking met theatergroep Project Wildeman.

MARCEL SIJM (regisseur) maakt opera in al zijn verschillende verschijningsvormen, waarbij hij het niet schuwt om verschillende stijlen en uitvoerders met elkaar te laten interacteren. Naast het barokke, klassieke, en romantische repertoire heeft hij een grote voorliefde voor hedendaags en Nederlandse werk. Naast het volwassenentheater heeft Marcel Sijm veel voor de jeugd geregisseerd. Volgend seizoen zal hij met componist Bob Zimmerman en de schrijvers Bindervoet & Henkes voor De Nationale Opera *Reimsreisje* ontwikkelen, een adaptatie van Rossini's *Il viaggio a Reims* voor de jeugd. Met Micha Hamel realiseerde hij *SnowWhite* en werkt hij momenteel aan *Kapitein Iglo*, een nieuwe muziektheatervoorstelling. Voor De Nationale Opera regisseerde hij eerder *Legende* van Peter-Jan Wagemans.

MIGUEL ÀNGEL GASPAR, geboren in Mexico, is regisseur, acteur, performer en danser. Heen en weer schuivend tussen de theater- en de danswereld, heeft hij gewerkt

en opgetreden in heel Europa met veel verschillende theater- en dansgezelschappen en artiesten waaronder: Nigel Charnock, George Tabori, Tanz*Hotel, Oya, Konnex, Elio Gervasi, Tanz Fabrik Wien, TEATRO-DECIERTOSHABITANTES en **VOCAALLAB**. Hij is de oprichter van het Carpa Theater waarmee hij meer dan 20 producties maakte als regisseur en acteur.

JAMIE MAN (assistent-dirigent) ontving in 2010 de Britten-Pears Beurs voor dirigenten. Recentelijk trad zij op tijdens het Aldeburgh Music Festival met pianist Pierre-Laurent Aimard en cellist Jean-Guihen Queyras, was te gast bij de Yellow Lounge (Londen) en in het Arcola Theatre (Londen), waar zij de Britse première van Glass' opera *Les Enfants Terribles* leidde. Als componist maakte zij werken voor het VOX2 programma van ROH Covent Garden Londen, het Jerwood Opera Writing Programme in Aldeburgh en zij werkt momenteel aan een project voor de Britse The Opera Group. Toekomst: nieuw werk voor het Gulbenkian Orchestra (Lissabon) en de nieuwe operaproductie *Anna* (Aix-en-Provence).

SARAH NIXON (decor) behaalde in 2013 haar bachelor scenografie aan de Theaterschool Amsterdam. Eerder maakte zij de voorstellingen *Een man betrad het hoofd van een vrouw*, *RGB een triadisch ballet*, *Megalopolis* en *Weerzien*. Zij studeerde af met ontwerpen voor *Fourstelling* en de

locatievoorstelling *Naked*. Haar installatie *remember.repeat* was te zien in de Brakke Grond in Amsterdam. Belangrijke elementen in haar werk zijn herhaling, verzameling, ordening, 'ont-ordening' en de relatie mens en ding: hoe deze elkaar wederzijds beïnvloeden en niet zonder elkaar kunnen.

JANNE STERKE (decor) studeerde in 2012 af aan de scenografieopleiding van de Theaterschool Amsterdam. Tijdens haar studie liep ze stage bij Jan Versweyveld (Toneelgroep Amsterdam) en Katrin Plötzky (Deutsches Schauspielhaus Hamburg). In haar afstudeerjaar maakte ze twee voorstellingen samen met regisseuse Tatiana Pratley. Janne Sterke werkt als freelance decor- en kostuumontwerper bij onder andere Toneelschuur Producties (*Antigone*, *Wreed*, *Teder*), Orkater (*Op de Bodem*, *Schotland*), Toneelgroep Oostpool (*King Oeboe*), Tryater (*Heimwee naar Hurdgaryp*, *Het meisje en de twijfelaar*), Van der Laan en Woe (*Superlatief*, *Buutvrij*) en is de vaste ontwerper en lid van de artistieke kern van muziektheatergezelschap Circus Treurdier.

ESMÉE THOMASSEN (kostuums) besloot op haar vijftiende theatervormgever te worden na een rondleiding door Nationale Opera & Ballet. Acht jaar later studeerde ze af aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. Sindsdien ontwerpt ze kostuums en decors voor onder anderen De Toneelschuur, Toneelmakerij, Toneelgroep

Amsterdam en Het Toneel Speelt. In haar vormgeving en installaties is de liefde voor het vertellen van een verhaal altijd terug te vinden. De vormgeving moet een verhaal op zich zijn, niet letterlijk vertellen wat al gespeeld wordt.

CALLE DE HOOG (licht) is decor-, licht- en video-ontwerper voor theater en richt zich daarnaast ook op het maken van installaties en ruimtelijk- en lichtontwerp voor onder meer tentoonstellingen. Ze studeerde aan de Theaterschool Amsterdam, opleiding scenografie. Ze maakt haar lichtontwerpen als ruimtelijk denker; licht geeft vorm aan een ruimte. Calle de Hoog is als ontwerper onder andere verbonden aan het Kameroperahuis en Hartenjagers, en ze werkt dit seizoen met regisseurs als Karlijn Kistemaker, Anouke de Groot en Sarah Ringoet. Momenteel is ze ook werkzaam als assistent van ontwerper Theun Mosk.

KATHARINA DAIN (coloratuursopraan) studeerde aan de Harvard University, de Guildhall School of Music and Drama en het Mannes College of Music. Haar repertoire vermeldt Fiordiligi *Così fan tutte*, Donna Elvira *Don Giovanni*, Madame Herz *Der Schauspieldirektor*, titelrol *La Calisto*, Hypsipyle *Giasone* en rollen in heden-daagse opera's als Zina (cover) in Nico Muhly's *Dark Sisters* (Gotham Chamber Opera, Opera Company of Philadelphia). Als soliste en kamermuzikante trad ze op

in onder meer Carnegie Hall en het Lincoln Center in New York. Dit voorjaar maakt ze haar debuut in het Concertgebouw Amsterdam in Adams' *Grand Pianola Music* met VOCAALLAB en het Asko|Schönberg Ensemble

ÉLÉONORE LEMAIRE (sopraan) studeerde aan het Conservatorium van Parijs en maakte haar operadebuut als Mme C *La villa des morts* (Lille). Haar repertoire vermeldt *La Fée/Le Petit Poucet* in Auberts *La forêt bleue*, Fantasia *Le voyage dans la lune*, Lisbé *Zémire et Azor*, Donna Anna *Don Giovanni*, Colette *Le devin du village*, Le Truchement *Les tréteaux de maître Pierre*, La Cadette *Cendrillon*, Cupidon *Orphée aux enfers*, Micaëla *Carmen*, Despina *Così fan tutte*. Ze realiseerde de rollen van Mme C *La Villa des Morts-variations sur le repli*, Mrs Smith *La cantatrice chauve*, Tweede schim *La folie d'Héraclès* (Comédie Française) en May *La bête dans la jungle*.

AURÉLIE FRANCK (mezzosopraan) studeerde aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel en INSAS (theaterregie) en ontving een gouden medaille van de CNR Nancy. Ze was als soliste te gast in BOZAR in Brussel, Opéra Royal de Versailles, Opéra Comique en het Auditorium du Louvre in Parijs, en tijdens festivals als die van Wallonië en Chamonix, Les Musicales in Normandië en de Innsbrucker Festwochen der Alten Musik. Ze zong de *Passio secundum*

Lucam van Claude Ledoux (Brussel) en de mezzosopraanpartij in Thomas Jennefelts *Paulus* (Deutsches Theater Berlijn). In seizoen 2013-2014 zingt ze *Grand Pianola Music* van Adams (Asko|Schönberg, Concertgebouw Amsterdam) en gaat ze op tournee met Glass' *The Photographer*.

MARINE FRIBOURG (alt) is afkomstig uit Frankrijk. Ze studeerde in Den Haag bij Sasja Hunnago, Jill Feldmann, Peter Kooij en Michael Chance. In 2013 werkte ze samen met het Haagse Opera2Day aan de operaproductie *Médée*, was understudy voor de rol van Nérís en studeerde het koor in. Dit jaar werkt ze samen met Opera2Day en Vox Luminis aan *La Troupe d'Orphée*, een opera gebaseerd op Charpentiers *La descente d'Orphée aux enfers*. Marine Fribourg is dirigent en artistiek directeur van het semi-professionele vocaal ensemble *Bergamasque* in Parijs, opgericht in 2007.

JUSSI LEHTIPUU (baryton-martin) studeerde aan de Sibelius Academie in Helsinki en Dutch National Opera Academy in Amsterdam, en zong tijdens zijn studie Guglielmo in *Così fan tutte*. Zijn repertoire vermeldt Aeneas *Dido and Aeneas* (Opera Zuid), Ottone *L'incoronazione di Poppea*, Polyphemus *Acis and Galatea*, Calchas *Iphigénie en Aulide*, Leporello *Don Giovanni*, titelrol *Jevgeni Onjegin*, Elder Son *The Prodigal Son*, Apollo *La tragedia d'Orfeo*, geregisseerd door Pierre Audi, rollen

in hedendaagse opera's van Perttu Haapanen (*Solity:d*), Ilkka Kuusisto (*Pula!*) en Arnoud Noordegraaf (*BIG as the SKY*). Jussi Lehtipuu werkte samen met Ensemble Machetes, Les Talens Lyriques, The Harp Consort, de Nederlandse Bachvereniging en het New European Ensemble.

JON STAINSBY (bariton) studeerde Engelse literatuur aan de Universiteit van Oxford, kreeg lessen van Rudolf Piernay en vervolgde zijn zangopleiding aan de Opera School van het Royal Conservatoire of Scotland. Jon Stainsby was verbonden aan het Britten-Pears Young Artist Programme en Graham Johnsons Young Songmakers Programme. Hij volgde masterclasses van Florian Boesch bij de Glasgow City Halls, bij Wolfgang Holzmair in Den Bosch en bij het Oxford Lieder Festival. Hij was finalist in nationale en internationale competities. Jon Stainsby werkt samen met ensembles als Collegium Vocale Gent, Dunedin Consort en EXAUDI.

MACIEJ STRABURZYNSKI (basso profundo) studeerde aan de Conservatoria van Poznań en Amsterdam, en was prijswinnaar tijdens de Ritorna Vincitor Competitie. Hij werkte samen met Vocalconsort Berlin en Cappella Amsterdam, en met dirigenten als Plácido Domingo, Kent Nagano en Peter Eötvös. Maciej Straburzynski was als solist verbonden aan de Kameroopera van Warschau. Hij is verbonden aan VOCAAL-LAB en zong in de premières van werken

van Boudewijn Tarenskeen, Daan Janssens, Lera Auerbach, Gavin Bryars, Pascal Dusapin, Raphaël Cendo, Yannis Kyriakides en Vanessa Lann. Hij promoveerde aan de Universiteit van Poznań en geeft les aan het Conservatorium van Poznań. Toekomst: *Boris Godoenov* (Dordrecht) en *Daral Shaga* (Limoges).

CLAUDIA VELTMAN (Agni), geboren op 20 december 2000, groeide op in een muzikaal gezin, haar moeder is professioneel violiste. Sinds 2009 is zij lid van het selectiekoor De Kickers in Purmerend. Claudia Veltman heeft meerdere rollen gespeeld in producties van De Nationale Opera als *Der Rosenkavalier*, *Ringetje* (*Der Ring des Nibelungen* voor kinderen), *Parsifal* en de balletvoorstelling *De Notenkraaker*. Sinds september 2013 krijgt zij zangles van Jeanneke van Buul, lid van het Koor van De Nationale Opera. Drama is een van haar lievelingsvakken op het Gerrit van der Veen College in Amsterdam.

MARCO VAN 'T OEVER (Agni) zingt bij Muziekschool Waterland. Hij trad eerder op bij De Nationale Opera in zang- en speelrollen in *Het sluwe vosje*, *Der Rosenkavalier* en *Ringetje*.

ISA GOLDSCHMEDING (viool) begon op haar zesde met vioollessen. Ze studeerde een jaar aan het San Francisco Conservatory of Music (SFCM) en behaalde in 2014 haar bachelordiploma aan het Haagse Koninklijk

Conservatorium. Vanaf september 2014 zal ze daar verder studeren in de masteropleiding. Isa Goldschmeding nam deel aan cursussen en festivals als de kamer-muziekcursus op Burg Feistritz, het Orlando Festival, de NJO Summer Academy en de cursus kamermuziek aan het SFCM. Ze volgde lessen bij Theo Olof, Peter Brunt, Phillip Graffin, Isabelle van Keulen en het Osiris Trio. In 2013 was ze concertmeester van het Nederlands Studenten Orkest.

ARTHUR KLAASSENS (hobo) studeert dit jaar af aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag, waar hij les had van Hans Roerade, Lucas Macias Navarro, Karel Schoofs en Alexei Ogrintchouk. In 2009 was hij finalist in het concours van Stichting Jong Muziektalent Nederland en ontving hij meerdere prijzen tijdens het Prinses Christina Concours. Hij maakt deel uit van het Longinuskwintet en is medeoprichter van Trio Cortado, een uniek houtblazers-trio. Klaassens speelde bij het Residentie Orkest, ASKO|Schönberg, Het Gelders Orkest, het Combattimento Consort, het Nederlands Kamerorkest en het Radio Filharmonisch Orkest. Hij soleerde met verschillende orkesten, waaronder – in het hoboconcert van Martinů – het Symfonie-orkest van het Koninklijk Conservatorium.

JASPER GRIJPKINK (klarinet) studeerde aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en voltooide de opleiding Orkest Master bij het Residentie Orkest. Jasper

remplaceerde bij het Residentie Orkest, Amsterdam Sinfonietta, het Noord Nederlands Orkest, Asko|Schönberg en het Radio Filharmonisch Orkest. Jasper Grijpink speelde met diverse orkesten klarinetconcerten van Mozart, Finzi, Spohr, Adams, Shaw, Copland en Britten (Nederlandse première). Ook op het gebied van kamermuziek is hij actief: zo speelde hij trio's van Brahms, Beethoven, Bruch, Bartók, Keuris en Stravinsky, en kwintetten van Brahms en Mozart. Jasper Grijpink is tevens (bas)klarinetist van het ensemble Trio Cortado.

DANIEL BOEKE (klarinet) begon op zijn elfde met klarinetlessen in Arezzo (Italië). Hij studeerde daarna aan het Haags Koninklijk Conservatorium, volgde masterclasses bij Martin Fröst en Karl Leister, en was verbonden aan de de György Ligeti Academy van Asko|Schönberg. Hij speelt klarinet in diverse gezelschappen, waaronder Asko|Schönberg, en is oprichter van de hedendaagse muziekgezelschappen Orkna! en Not'a Trio. Daniel Boeke is ook actief in de lichte muziekwereld, hij werkte samen met de bands These New Puritans (UK), Sycamore Age (Italië) en is oprichter en lid van de Nederlandse band Gooseboard (NL).

TOMASZ ZYMLA (basklarinet) studeerde aan de Karol Szymanowski Muziekacademie en het Haags Koninklijk Conservatorium. Hij werkte samen met orkesten als

Asko|Schönberg, Residentie Orkest, Nederlands Symfonieorkest en de grote Poolse orkesten. Hij nam deel aan de György Ligeti Academy van Asko|Schönberg. Hij speelde Nachshons *wArd* Bass Clarinet Concerto (Muziekgebouw aan 't IJ Amsterdam). In seizoen 2012-2013 volgde hij de opleiding Orkest Master bij het Residentie Orkest. Tomasz Zymła is lid van de kamermuziekgezelschappen Fake Duo (met fluitiste Gaëlle Dohen) en Not'a Trio (met klarinettisten Daniel Boeke en Enric Sans i Morera).

WILLEMIEN VAN DER STELT (trompet) speelt sinds haar twaalfde trompet. Op haar vijftiende begon zij aan de vooropleiding van het Rotterdams Conservatorium, waar zij een jaar later haar bacheloropleiding begon. Aan deze opleiding is zij in januari 2014 cum laude afgestudeerd. Ze speelde op verschillende plaatsen solo en is actief in verschillende orkesten waaronder het Rotterdams Philharmonisch Orkest en de Marinierskapel der Koninklijke Marine. Onlangs speelde zij op het dankconcert voor prinses Beatrix in Ahoy met het Nederlands Blazers Ensemble.

JOOST GEEVERS (trombone) is naast trombonist ook dirigent en componist. Hij studeerde aan het Haags Koninklijk Conservatorium. Als trombonist is hij als remplaçant werkzaam bij het Noord Nederlands Orkest, Residentie Orkest, Holland Symfonia, het Radio Filhar-

nisch Orkest en Asko|Schönberg. Hij dirigeerde producties als Ives' *Universe Symphony* (Noord Nederlands Orkest) en Stockhausens *Hochzeiten aus Sonntag aus Licht* (Radio Kamer Filharmonie). Joost Geeverns werkt als dirigent samen met Aarhus Sinfonietta, Ensemble de Música Contemporánea de les Illes Balears en het Hafnia Chamber Orchestra. Joost Geeverns en nam deel aan de György Ligeti Academy van Asko|Schönberg. Hij is muzikaal leider van Fast Opera Productions en de Diamantfabriek.

VOCAALLAB

VOCAALLAB is een muziektheaterhuis en kunstbroedplaats. Oprichter en artistiek leider Romain Bischoff slaat bruggen tussen uiteenlopende disciplines zoals muziek, dans, opera en toneel. Bovendien initieert hij creatieve samenwerkingen tussen componisten, choreografen, schrijvers en andere (jonge) makers, van het klassieke veld tot *street culture*. **VOCAALLAB** bespeelt een breed scala aan (internationale) podia, van Oerol tot Holland Festival en van schouwburgen tot de Ruhrtriennale.

NEDERLANDSE ORKEST- EN ENSEMBLE ACADEMIE

De Nederlandse Orkest- en Ensemble Academie (NJO), opgericht door Reinbert de Leeuw in 2001, richt zich op nieuwsgierigheid en muzikaal avontuur. Het NJO organiseert elke zomer een eigen muziekfestival in de provincie Gelderland: de NJO Muziekzomer is het podium voor de ensembles en orkesten van de NJO Summer Academy. Tijdens de NJO Wintertournee in januari toert een symfonieorkest langs de grote Nederlandse zalen. NJO-ensembles werden gedirigeerd door onder anderen Philippe Herreweghe, Iván Fischer en Jaap van Zweden. *Composers in residence* bij het NJO waren Steve Reich, Kaija Saariaho, John Adams, Mauricio Kagel en Wolfgang Rihm.

MEESTEROPLEIDING COUPEUR

In 2011 opende de Meesteropleiding Coupeur haar deuren in Amsterdam. De opleiding is ontstaan vanuit de behoefte bij theaters en couturiers aan goed opgeleide coupeurs die in staat zijn om ontwerpen te interpreteren en deze te vertalen naar daadwerkelijke kostuums en kledingstukken. De Meesteropleiding Coupeur heeft als doel het uitstervende ambacht van coupeur nieuw leven in te blazen. De praktijkgerichte opleiding leidt een jonge generatie op tot meester-coupeur. Zij leren op het allerhoogste niveau, onder druk van deadlines, samen te werken met couturiers en ontwerpers voor het theater en toneel. De Meesteropleiding Coupeur werkt nauw samen met Nationale Opera & Ballet, Toneelgroep Amsterdam, Stage Entertainment, het Internationaal Danstheater en de couturiers Mart Visser, Frans Molenaar, Jan Taminiau en Iris van Herpen.

PRODUCTIETEAM

Voorstellingsleider

Alvin Williams

Stagiair voorstellingsleiding

Jordy Oostrik

1ste toneelmeester

Jeroen Jaspers

1ste belichter

Michel van Reijn

1ste rekwisiteur

Marjan Genot

Boventiteling

Johan Lippens

Brook Cuden

Productievoorbereider

Mark van Trigt

Productieleiding

Mechteld van Gestel

Coördinator Talentontwikkeling

Opera

Peter van der Leeuw

NATIONALE OPERA & BALLET

Raad van Toezicht

Voorzitter

Antony Burgmans

Else Bos

Jean-François van

Boxmeer

Pieter Maarten

Feenstra

Victor Halberstadt

Sir Peter Jonas

Bernadette Langius

Barbara Leach

Jos Nijhuis

Corinne Vigreux

Directie

Algemeen

directeur

Els van der Plas

Directeur

De Nationale

Opera

Pierre Audi

Directeur

Het Nationale

Ballet

Ted Brandsen

Adjunct-directeur

Frans Huneker

De Nationale Opera

Directeur

Pierre Audi

Chef-dirigent

Marc Albrecht

Artistieke zaken

Jesús Iglesias

Noriega, hoofd

Dramaturgie

Klaus Bertisch

Zakelijke leiding

Tanja Mlaker

Planning

Liesbeth Kruyt,

hoofd

Muziekbibliotheek

Ed Versteeg, hoofd

Koor

Artistiek leider

Thomas Eitler

Zakelijk leider

Jannie Fransman

COLOFON

Redactie

Sandra Eikelenboom

Frits Vliegthart

Bijdragen

Klaus Bertisch (korte inhoud)

Anke van Lith (biografieën)

Vertalingen

Frits Vliegthart

Jonathan Reeder

Productie

Sander van der Duin

Grafisch ontwerp

Lesley Moore

Lay-out

Milo Hoogzaad

Foto's

Kim Krijnen (team en cast)

Druk en afwerking

Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

Uitgever

Nationale Opera & Ballet

Postadres

Postbus 16822, 1001 RH Amsterdam

Bezoekadres

Amstel 3, Amsterdam

Tel kassa 020 625 5455

kassa@operaballet.nl

Tel kantoor 020 551 8117

info@operaballet.nl

operaballet.nl

© Copyright 2014

Nationale Opera & Ballet

STEUN DE NATIONALE OPERA

Afhankelijk van uw inkomstenbelasting kunt u al donateur worden voor nog geen € 15 per maand.

De Nationale Opera brengt al decennia bijzondere muziektheatervoorstellingen van het allerhoogste niveau. Met grote gedrevenheid en artistieke durf werken we aan producties waarin we traditie en vernieuwing samensmeden. Dat bezorgt ons al vele jaren nationale en internationale faam.

We zijn artistiek en zakelijk kerngezond en om dat te blijven, hebben we uw steun nodig. Natuurlijk door onze voorstellingen te blijven bezoeken, maar – indien mogelijk – ook door middel van een financiële bijdrage.

Met uw steun kunnen wij spraakmakende producties van het allerhoogste niveau blijven maken. Voorstellingen die u verrassen, raken en inspireren!

Meer weten?

Voor meer informatie over de mogelijkheden, fiscale aspecten en/of het opvragen van de brochure kunt u contact opnemen met Mathilde Smit via steun@operaballet.nl of +31 (0)20 551 83 12, of kijken op operaballet.nl/operadonateurs.

DE NATIONALE OPERA DANKT:

AkzoNobel

Alle OperaDonateurs en de Vrienden van DNO

SUBSIDIËNTEN

Talentontwikkeling bij De Nationale Opera wordt mede mogelijk gemaakt door Stichting Ammodo en de European Network of Opera Academies (ENOA).
Voor meer informatie over Talentontwikkeling DNO kunt u contact opnemen met Peter van der Leeuw, coördinator talentontwikkeling opera. 020- 551 8317 of p.vdleeuw@operaballet.nl

VRIENDEN VAN DE NATIONALE OPERA

De Vereniging Vrienden van De Nationale Opera heeft zich ten doel gesteld steun te verlenen aan De Nationale Opera en daarnaast de belangstelling voor de opera in al zijn facetten te bevorderen. Daartoe organiseert de Vereniging tal van activiteiten zoals operafilmavonden, lezingen, literaire avonden, openbare repetities, masterclasses, eendaagse operareizen naar België en Duitsland, meerdaagse operareizen naar festivals en belangrijke operahuizen, Vriendenabonnement DNO, voorbespreking losse tickets DNO en het Vriendenbulletin (vijfmaal per seizoen).

Fidelio, Jonge Vrienden van De Nationale Opera

Jonge mensen (t/m 29 jaar) kunnen lid worden van Fidelio, Jonge Vrienden van DNO. Voor deze groep leden worden speciale activiteiten georganiseerd, terwijl ook alle activiteiten en voordelen van de Vereniging Vrienden van De Nationale Opera voor hen openstaan. Voor meer informatie kun je contact opnemen via fidelio@operaballet.nl, of kijken op fidelio-opera.nl.

Meer weten over de Vrienden van De Nationale Opera?

Mail naar: operavrienden@operaballet.nl

Fotojaarboek DNO seizoen 2012-2013
Verkrijgbaar aan de Vriendenbalie in
Nationale Opera & Ballet voor € 20
(verzendingkosten € 3,50)

NATIONALE OPERA & BALLET AGENDA

Opera

—

ARABELLA

Richard Strauss

Komedie over geld versus liefde

11 april – 2 mei 2014

Ballet

—

DUTCH DOUBLES

Vier wereldpremières van

- Hans van Manen en Remy van Kesteren

- Jorma Elo en Viktor&Rolf

- Ton Simons en Rineke Dijkstra

- Juanjo Arqués en Krijn de Jong

16 april – 7 mei 2014

Opera

—

FAUST

Charles Gounod

Een pact met de duivel

10 – 27 mei 2014

Opera en ballet

—

OPEN HUIS NATIONALE OPERA & BALLET

17 mei 2014

Opera

—

LAIKA

Martijn Padding

De terreur van de kijkcijfers

Stadsschouwburg Amsterdam

3 – 8 juni 2014

Coproductie met het Holland Festival

Opera

—

FALSTAFF

Giuseppe Verdi

Verdi's vrolijke zwanenzang

7 – 30 juni 2014

In het kader van het Holland Festival

Ballet

—

THE TEMPEST

De storm van Shakespeare

Krzysztof Pastor

18 – 29 juni 2014

In het kader van het Holland Festival

Opera

—

GURRE-LIEDER

Arnold Schönberg

Een romantische Schönberg

2 – 23 september 2014